

Si l'hort estava a un nivell més baix que la sènia no calia fer la mota alta.

Les sènies amb una mota alta, per a resguardar al animal de possibles caigudes, tenien uns pilars de pedra per la volta i barres de fusta horitzontal de pilar a pilar, o una paret com aquesta.

bona barra, a poder ser d'olivera, -és una de les fustes que menys es podreix- a la vora de la bassa. Damunt d'aquesta, i subjecta per un clau creuat, hi havia la segona barra que quedava mòbil i era la que es balancejava. Una pedra posada a la punta de darrere feia de contrapès, i encara que calia fer força per a baixar el poal dins del clot, ajudava i molt a l'hora de pujar l'aigua per a abocar-la al reguer. Aquest sistema, a part del gran esforç que tenia que fer la persona que regava, no servia quan l'aigua tenia que traure's de més de 2 ó 3 metres de fondària.

Llavors s'utilitzaven les sènies. Aprofitant la força dels animals -cavalls, matxos, burros, inclús bous- es podia traure aigua en molta més quantitat i des de molts més metres de fondo.

Les sènies aprofiten l'aigua en molta més quantitat i des de molts més metres de fondo. Les sènies aprofiten l'aigua de les capes freàtiques que en algunes zones -sobre tot prop dels rius i barrancs- descobre a poca profunditat. El pou on s'arregla l'aigua, és part indispensable de la sènia. La paret exterior tots la tenen circular, però en l'interior hi ha de dos tipus.

Uns són rectangulars des de la base fins a dalt. Aquesta forma li dona molta consistència i fortalesa a la paret -ja que és molt més grossa-, però tenen l'inconvenient de tindre poca capacitat d'emmagatzemar aigua. Els més abundants al nostre terme són els altres. Tenen la base circular i molt més ampla que els anteriors. En la part alta es fan estrets i rectangulars mitjançant dos arcs escarsers. No cal dir que tenen que estar ben paredats per a suportar la gran humitat de l'interior i tot el pes de la part de dalt de la sènia. Encara que les mides són variables depenent de pous, generalment solen tindre un diàmetre d'uns 4 metres

en la part circular -sense comptar les parets-, uns 4 x 0,9 metres en la part rectangular, i entre 8 i 12 metres de profunditat. Les parets tenen que pujar més que el nivell de la terra -solen sortir entre 1 i 3 metres-, per a que l'aigua pugui arribar a les parcel·les més altes que es vulguen regar. A aquest tros de paret visible se li diu la **mota** de la sènia i damunt està el **caminal** -en alguns llocs es diu andador-, que és per on passava l'animal al voltar la sènia. També hi són les dues parets on es subjectava la roda en les de fusta i els travessers que aguanten els engranatges en les de metall.

La maquinària de les sènies antigues -morunes- consistia en dues **rodes** de fusta, les quals portaven unes **estaques** creuades

per a transmetre's la força a mode d'engranatge. La primera roda estava horitzontal, subjecta per un eix del qual eixien les barres per a estirar l'animal.

De la segona, en posició vertical, penjaven el **rest** -dues cordes d'espart paral·leles- i els **cadufs**. Aquests recipients eren de fusta o de terra cuita i, lligats al rest, eren els que pujaven l'aigua. En aplegar a la

part superior de la roda, els cadufs es buidaven dins de la **pastera** -o naquera-. Des d'ací, l'aigua ja passava pel **reguer** -paret de pedra coronada amb teules capgirades- fins a ser distribuïda pels diferents quadres d'hort. Aquestes sènies amb les rodes de fusta i rest d'espart, donaven molta feina i maldecaps a l'amo. Les estaques es gastaven molt prompte pel continu lliscament i el rest d'espart, pel contacte amb l'aigua, es podria i es trencava. Llavors queien rest i tots els cadufs dins del pou. Crec que per aquest motiu, moltes sènies tenen una **cava** que els travessa la paret de la mota i per una finestra es pot veure

En el cap de l'arbre dels engranatges es pot veure la marca del taller de foneria. Fixeu-vos també en el llindar. Està fet amb un tros de roda de l'antiga sènia de fusta.